

دانشگاه علوم پزشکی تهران
معاونت تحقیقات و فناوری
مدیریت امور پژوهشی

مهر ماه ۱۴۰۳

نشست خبری برای ارائه پیام پژوهشی

ارزیابی و اولویت بندی فعالیتهای پژوهشی مراکز تحقیقات
عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در راستای تطابق با عدالت در
سلامت

مجری اصلی:

دکتر عفت محمدی، مرکز تحقیقات عدالت در سلامت

طرح تحقیقاتی با عنوان "ارزیابی و اولویت بندی فعالیتهای پژوهشی مراکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در راستای تطابق با عدالت در سلامت" توسط خانم دکتر عفت محمدی عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران به عنوان مجری اصلی اجرا شده است. این پژوهش ارزشمند توانسته است به ارتقای سطح دانش و سلامت در حوزه عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت کمک نماید. در ادامه خلاصه ای از پیام پژوهش و کاربرد آن در راستای ارتقای سلامت جامعه برای استفاده از ذینفعان توسط مجری محترم به اشتراک گذاشته شده است. امید است این دستاورد بتواند راهگشای توسعه و کاربردی شدن نتایج پژوهش ها باشد.

✍ خود را معرفی کرده و سوابق علمی و اجرایی مرتبط با طرح حاضر را مختصر بیان کنید.

اینجانب دکتر عفت محمدی، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران با تخصص در حوزه سیاست گذاری سلامت هستم. زمینه پژوهشی من تمرکز بر تحلیل سیاست های سلامت با تأکید بر عدالت در سلامت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن است. در سال های اخیر، بر چندین پروژه پژوهشی در حوزه نابرابری های سلات و ریشه های آن، تعیین کننده هایی که در بروز نابرابری های سلامت در سطح ملی و استان های کشور تعیین کننده هستند کار کرده ام؛ این طرح نیز در امتداد همان رویکرد با هدف شناسایی شکاف دانشی حیطه تعیین کننده های سلامت در کشور و ترجمان پژوهش های انجام شده در این حوزه در ادغام سیاست های بین بخشی تدوین و اجرا شده است.

✍ تیم مجریان و همکاران طرح را همراه با وابستگی سازمانی آنها معرفی فرمایید.

مدیریت علمی طرح بر عهده اینجانب و دکتر حکیمه مصطفوی به عنوان مجری دوم بود. طرح با حمایت علمی و سازمانی دکتر علیرضا اولیایی منش، رئیس مرکز تحقیقات عدالت در سلامت، طراحی و اجرا شد. در اجرای این پژوهش، همکارانی از مرکز تحقیقات عدالت در سلامت، مرکز تحقیقات مرکز تحقیقات بهره برداری از دانش سلامت دانشگاه علوم پزشکی تهران نقش فعالی داشتند. همچنین پژوهش از مشارکت فعال مراکز تحقیقاتی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت (Social Determinant of Health: SDH) در سطح دانشگاه های علوم پزشکی کشور و در قالب شبکه تحقیقات و فناوری عوامل اجتماعی موثر بر سلامت بهره گرفت.

✍ مخاطبان نتایج و پیام حاصل از طرح پژوهشی شما چه افراد/گروه هایی هستند؟

- مدیران و سیاست‌گذاران وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، به‌ویژه معاونت تحقیقات و فناوری و دفتر تحقیقات و آموزش سلامت، برای بازنگری سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های پژوهشی در حوزه تعیین‌کننده‌های سلامت و عدالت در سلامت.
- روسای مراکز تحقیقات SDH در سراسر کشور، برای استفاده از نتایج در بهبود برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی مطالعات آتی مراکز متبوع خود.
- اعضای هیئت‌علمی، پژوهشگران و دانشجویان حوزه سلامت عمومی و سیاست‌گذاری سلامت، به‌ویژه علاقه‌مندان به عدالت در سلامت، برای هدایت پروژه‌های خود بر اساس نیازهای اولویت‌دار کشور.
- شبکه ملی تحقیقات SDH، به عنوان بستر هماهنگ‌کننده بین مراکز پژوهشی و سیاست‌گذاران، جهت بهره‌برداری هدفمند از نتایج برای تقویت تعاملات و هم‌افزایی پژوهشی.

✍ یک عنوان کوتاه، جذاب و قابل فهم برای مخاطبان که نمایانگر پیام اصلی پژوهش شما باشد، بیان کنید .

شکاف‌های دانشی تعیین‌کننده‌های سلامت در کشور

✍ پیام کلیدی پژوهش شما چیست؟

این مطالعه نشان می‌دهد که بسیاری از پژوهش‌های مراکز تحقیقاتی SDH با اولویت‌های واقعی این حوزه و عدالت در سلامت هم‌راستا نیستند. برای اثربخشی بیشتر، باید جهت‌گیری پژوهش‌ها به‌سوی نیازهای اصلی مردم، به‌ویژه گروه‌های محروم و آسیب‌پذیر تغییر یابد. نتایج این طرح راهنمایی عملی برای سیاست‌گذاران و مراکز تحقیقاتی جهت برنامه‌ریزی، بودجه‌بندی و هدایت پژوهش‌ها به‌سوی تحقق عدالت در سلامت ارائه می‌دهد.

✍ پیام پژوهشی خود را در قالب زیر بسط دهید و بیان کنید که "چه کسی"، "چه چیزی"، "چرا" و "کجا" از نتایج پژوهش شما استفاده می‌کند.

- اهمیت و نوآوری موضوع

عدالت در سلامت یکی از اهداف راهبردی نظام سلامت ایران است. با وجود فعالیت ده‌ها مرکز تحقیقاتی در حوزه SDH، هم‌راستایی پژوهش‌ها با اولویت‌های واقعی کمتر بررسی شده است. این طرح برای نخستین بار به‌طور نظام‌مند این هم‌راستایی و شکاف‌ها را در سطح ملی ارزیابی می‌کند.

- مهمترین نتایج طرح به زبان غیر تخصصی

این مطالعه نشان داد که بسیاری از پژوهش‌های انجام‌شده در مراکز تحقیقاتی SDH تمرکز کافی بر مسائل کلیدی مانند فقر، بیکاری، مسکن و سایر عوامل مؤثر بر نابرابری سلامت ندارند. همچنین برخی موضوعات با بار بیماری بالا و موضوعات بین بخشی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. با شناسایی اولویت‌های واقعی، مسیر پژوهش‌ها می‌تواند به سمت حل مشکلات عینی مردم و کاهش نابرابری‌ها در دسترسی به سلامت هدایت شود.

- موارد کاربرد نتایج طرح

نتایج این طرح برای وزارت بهداشت و معاونت تحقیقات و فناوری جهت سیاست‌گذاری و تخصیص منابع پژوهشی، برای مراکز تحقیقاتی SDH به‌منظور تدوین برنامه‌های پژوهشی متناسب با نیازهای جامعه، و برای دانشجویان و پژوهشگران حوزه سلامت به عنوان نقشه راه پژوهش‌های آینده قابل استفاده است. همچنین این نتایج می‌تواند مبنای طراحی شاخص‌های ارزشیابی عملکرد مراکز تحقیقاتی در راستای تحقق عدالت در سلامت در کشور قرار گیرد.

🔗 دو تأثیر و یا کاربرد اصلی پژوهش شما چیست؟

تأثیر اول: شناسایی شکاف‌های دانشی و راهنمایی مراکز تحقیقاتی برای هم‌راستا کردن پژوهش‌ها با اولویت‌های عدالت‌محور در سلامت.

تأثیر دوم: ارائه شواهد برای اصلاح سیاست‌های پژوهشی وزارت بهداشت در حوزه عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت.

🔗 محدودیت‌های شواهد و نتایج به دست آمده در طرح شما چه بوده است؟

- عدم همکاری یا پاسخ‌گویی کامل برخی مراکز تحقیقاتی در ارائه اطلاعات مربوط به طرح‌ها و مقالات، که ممکن است باعث ناقص بودن بانک اطلاعاتی نهایی شده باشد.
- کیفیت نابرابر داده‌های موجود در سامانه‌های رسمی و نبود نظام یکپارچه برای ثبت اولویت‌ها و خروجی‌های پژوهشی در مراکز SDH.
- احتمال سوگیری در تحلیل یافته‌ها به دلیل تفاوت دیدگاه‌های خبرگان و سطح مشارکت آنها در فرآیند امتیازدهی.
- عدم پوشش برخی مقالات بین‌المللی به دلیل محدودیت در جستجوی افیلیشن‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی.

✍ انجام چه پژوهش‌هایی را در ادامه تحقیق خود پیشنهاد می‌دهید که می‌تواند منجر به کاربردی‌تر شدن نتایج و تاثیر بیشتر یافته‌های شما شود؟

- مطالعه نیازسنجی ذی‌نفعان محلی و گروه‌های آسیب‌پذیر برای شناسایی موضوعات اولویت‌دار پژوهشی از نگاه جامعه، با تمرکز بر عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت در سطوح استانی و شهرستانی.
- تحلیل سیاستی فرآیند بودجه‌ریزی و تخصیص منابع پژوهشی در حوزه SDH در وزارت بهداشت و دانشگاه‌های علوم پزشکی، به‌منظور بررسی موانع هم‌راستایی سیاست‌های مالی با اولویت‌های عدالت در سلامت.
- طراحی و ارزیابی نظام پایش و ارزشیابی عملکرد مراکز SDH با تأکید بر میزان اثرگذاری پژوهش‌ها در سیاست‌گذاری و کاهش نابرابری‌ها در سلامت.
- مطالعات بین‌المللی تطبیقی برای شناسایی الگوهای موفق در کشورهای مشابه از نظر نظام سلامت و بررسی امکان بومی‌سازی آنها برای ایران.

✍ ادامه مسیر کاربردی کردن یا اجرای پژوهش‌های آتی، به چه حمایت‌هایی از سمت مسئولین و نهادهای مرتبط نیاز دارد؟

- تخصیص هدفمند بودجه پژوهشی بر اساس اولویت‌های عدالت‌محور در سلامت، توسط معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه‌های علوم پزشکی.
- ایجاد سازوکار تشویقی و ارزشیابی عملکرد مراکز تحقیقاتی بر پایه هم‌راستایی با نیازهای جامعه و کاهش نابرابری‌های سلامت.
- تسهیل دسترسی به داده‌ها و ایجاد سامانه‌های ملی یکپارچه اطلاعات پژوهشی و سلامت اجتماعی برای تقویت تحلیل‌های مبتنی بر شواهد.
- حمایت از پژوهش‌های بین‌بخشی و مشارکتی میان وزارت بهداشت، وزارت رفاه، آموزش و پرورش، شهرداری‌ها و سایر نهادهای اثرگذار بر SDH
- گنجاندن نتایج این‌گونه پژوهش‌ها در فرآیند تصمیم‌سازی سیاست‌گذاران از طریق جلسات مشورتی، سیاست‌نامه‌ها و خلاصه‌های سیاستی هدفمند.

✍ آیا نتایج طرح شما منجر به تغییری در ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، بهداشتی، آموزشی، ارزش‌های دینی یا قوانین شده است؟

اگرچه این طرح به صورت مستقیم منجر به تغییر در قوانین یا سیاست‌های جاری نشده است، اما با ارائه تصویری شفاف از شکاف‌های موجود بین پژوهش‌های مراکز SDH و اولویت‌های عدالت‌محور، زمینه‌ساز آگاهی‌بخشی به سیاست‌گذاران، پژوهشگران و مدیران درباره لزوم جهت‌دهی مجدد پژوهش‌ها شده است. این آگاهی می‌تواند در بلندمدت موجب تغییر در رویکردهای آموزشی، بهداشتی و حتی تصمیم‌سازی سیاسی در حوزه سلامت شود. همچنین طرح، مفاهیم ارزشی مانند عدالت، توجه به محرومان و کاهش نابرابری را تقویت کرده که با آموزه‌های دینی و فرهنگی جامعه نیز هم‌راستا است.

✍ در صورتی که این طرح منتج به مقاله شده است لینک مقاله (ها) را اعلام کنید.

<https://link.springer.com/article/10.1186/s12961-025-01300-4>

(DOI: 10.1186/s12961-025-01300-4)

✍ اگر مخاطبان یا سایر پژوهشگران بخواهند با شما ارتباط برقرار کنند، مسیر ارتباطی شما چیست؟

تلفن: ۰۹۱۲۰۰۸۴۸۰۹

ایمیل: efat.mohamadigmail.com

e-mohamadi@sina.tums.ac.ir

✍ حداکثر چهار مرجع اصلی استفاده شده در طرح خود را ذکر نمایید:

1. Marmot M, Friel S, Bell R, Houweling TA, Taylor S, Health CoSDo. Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. The lancet. 2008;372(9650):1661-9.
2. Investing in Health and Development: Research Capacity Building in Developing Countries. UNDP/World Bank/WHO Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases (TDR). TDR/RCS/
3. Solar O and Irwin A. A Conceptual Framework for the Commission on Social Determinants of Health. (2007) Geneva, Commission on the Social Determinants of Health, 2007.
4. World Health Organization. Priority Setting Methodologies in Health Research, Summary Report on a Workshop convened by WHO's Cluster on Information, Evidence and Research (IER), its Department for Research Policy and Cooperation (RPC) and the Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases (TDR). Geneva, WHO, 2008.

✍ در خاتمه، اگر توضیح یا نکته دیگری باقی مانده، بیان کنید.

در خاتمه، لازم است بر این نکته تأکید کنم که دستیابی به عدالت در سلامت بدون پژوهش‌های هدفمند، اولویت‌محور و مبتنی بر نیازهای واقعی جامعه ممکن نیست. این طرح تلاشی است برای هموار ساختن مسیر تصمیم‌سازی علمی و مؤثر در نظام سلامت کشور، با تأکید بر عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت و کاهش نابرابری‌ها. استمرار این مسیر نیازمند حمایت ساختاری، همکاری بین‌بخشی و جدی گرفتن نقش پژوهش در سیاست‌گذاری است. امیدواریم نتایج این مطالعه به‌عنوان یک گام عملیاتی در جهت ارتقای سلامت همگانی و تحقق ارزش‌های انسانی و اسلامی مورد توجه قرار گیرد. همچنین، برای سهولت در انتقال پیام‌ها و نتایج به مخاطبان سیاست‌گذار، خلاصه سیاستی نیز بر اساس یافته‌های اصلی پژوهش تدوین شده است که در آن‌ها هر موضوع کلیدی با زبانی خلاصه، علمی و کاربردی معرفی شده است و در وب سایت مرکز تحقیقات عدالت در سلامت قابل دسترسی هستند:

<https://herc.tums.ac.ir/>

شناسنامه خبر

عنوان طرح: ارزیابی و اولویت بندی فعالیتهای پژوهشی مراکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت در راستای تطابق با عدالت در سلامت
 کد طرح: ۵۹۰۲۵
 مجری اصلی: دکتر عفت محمدی
 تاریخ اختتام: ۱۴۰۲/۰۷/۲۳
 لینک مقاله:

<https://link.springer.com/article/10.1186/s12961-025-01300-4>